

Повсякденність та соціалізація дітей в інтернатних закладах у 20-х рр. ХХ ст. на Херсонщині (за матеріалами ДАХО)

Проблема дитячої безпритульності та бездоглядності не нова для України. Досвід боротьби з цим кризовим соціальним явищем наша країна набула в тяжких умовах 1920-х рр. Важливо дослідити шлях розвитку методів боротьби з безпритульністю, адже звернення до історії подолання, а саме аналіз досягнень і помилок, допоможе уникнути прорахунків у вирішенні цієї проблеми у сьогоденні.

Для комплексного вивчення проблеми подолання дитячої безпритульності варто приділити увагу дослідженню повсякденності дітей у дитзакладах.

Проблема знайшла певне відображення в науковій літературі. Питання досліджували О.І. Анатольєва, В.Є. Виноградова-Бондаренко, А.Г. Зінченко та ін. Регіональний матеріал у цих роботах представлений вибірково, що не дає змогу говорити про специфіку окремих регіонів.

Джерельною базою для висвітлення питання виступають документи, які зберігаються у Державному архіві Херсонської області (Фонди: Р.-2, Р.-386, Р.-413, Р.-414, Р.-485).

Методологічну основу дослідження склали принципи історизму, логічності, наукової об'єктивності. Використані як загальнонаукові, так і спеціальні методи (порівняльно-історичний, хронологічний, статистичний).

Наукова новизна полягає у тому, що вперше спеціально досліджується проблема безпритульності, повсякденності та соціалізації дітей в інтернатах у 20-ті рр. на Херсонщині. Крім того, вперше до наукового обігу було введено ряд джерел із фондів ДАХО, що висвітлюють діяльність структур соцзахисту та реабілітації дітей у 20-х рр.

На початку 20-х рр. безпритульні діти, об'єднуючись у групи, створили своєрідну субкультуру, з асоціальними ідеалами, нормами та моральними

цінностями. Необхідність соціалізації неповнолітніх стала головним завданням влади та громадськості. В країні склалася система закладів, діяльність яких була направлена на допомогу нужденним дітям. У дитзакладах був організований навчально-виховний процес, котрий включав соціальне виховання, шкільне й трудове навчання.

З метою виховання та навчання безпритульних дітей у Херсоні у 20-ті рр. склалася розгалужена система дитзакладів. Окрім дитбудинків загального профілю, діяли спеціалізовані. Стан більшості з них був незадовільним, що було характерним для всіх типів дитустанов. Найгірше становище було на поч. 20-х рр., адже механізми подолання безпритульності остаточно ще не були налагоджені, також ситуацію ускладнював голод. Серед вихованців була велика смертність, невирішеною залишалася проблема матеріального забезпечення. Джерела свідчать, що становище міських інтернатів було кращим, ніж в окрузі.

З др. пол. 20-х рр. ситуація поступово змінювалася на краще. До цього часу дитбудинки не були місцем соціального виховання, їхнім головним завданням була боротьба з безпритульністю. З часом, завдяки зростанню кількості грошових асигнувань, почалося більше приділятися уваги покращенню навчально-виховної роботи. Але матеріальне забезпечення не можна назвати повним. Загальне місячне забезпечення дітей з боку держави ледь перевищувало половину від норми, тому велике значення у допомозі дітям відіграла громадськість.

При більшості закладів були майстерні. Держава головним завданням таких майстерень визначала надання дітям трудового виховання, що в майбутньому давало можливість вихованцям влаштуватися на роботу та інтегруватися в формат існуючого соціуму.

З метою привчання дітей до дисципліни в установах був регламентований розпорядок дня. Дитячого самоуправління майже не спостерігалось.

Отже, у 20-ті рр. склалася система закладів, діяльність яких була спрямована на допомогу нужденним дітям. У дитзакладах був організований навчально-виховний процес. Робота в напрямі демаргіналізації безпритульників була надзвичайно складною і потребувала великих зусиль. Найскладнішим у роботі з дітьми було те, що вони зберігали традиції поведінки, засвоєні ними на вулиці, де на них мав сильний вплив криміналітет.